

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Kracht of recht

Ik lees u een stukje uit de geschiedenis van Simon de Toveraar in Handelingen 8. Er is niemand in het Nieuwe Testament die zo krachtig uitgescholden wordt als juist hij. Dat is er een teken van dat de kerk op emotionele wijze afstand van hem genomen heeft. Omdat verwarring mogelijk was tussen wat 't evangelie wil en wat die Simon beweerde. Hier volgt 't gedeelte (Handelingen 8:9-13):

„Geef ook mij deze macht” – met deze woorden van Simon de Toveraar staan we voor één van de grootste verzoeken die de jonge christelijke kerk heeft moeten doorstaan en die zij altijd opnieuw zal moeten overwinnen: de verleiding om als kerk geestelijke macht over mensen te willen hebben.

In de stad der Samaritanen was Philippus de evangelist opgetreden. Hij had Jezus Christus als Heiland verkondigd. Hij had gedoopt. En nu waren uit Jeruzalem de apostelen Petrus en Johannes gekomen om de laatste hand aan 't werk te leggen. Zij mochten de nieuwe gelovigen de handen opleggen en deze ontvingen daarmee de Heilige Geest.

Simon de Toveraar stond er verbijsterd naar te kijken. Hij voelde zich overtroefd. Tot dan toe was hij de gevierde man in de stad geweest. Hij had de mensen met zijn toverkunsten in verbazing gebracht. Hij had ze ook aan zich gebonden.

Maar nu Philippus was gekomen met de tekenen van het evangelie, voelde hij zich bedreigd. Wat er nu gebeurde sloeg alles. Philippus hoefde maar te preken en de wonderen geschieden! Zonder hocus-pocus! Zonder dat het zweet van de inspanning hem tappelings langs 't gezicht stroomde!

Simon sloot zich ook aan, liet zich ook dopen. Uit nieuwsgierigheid. Om de kunst af te kijken. Hij was sinds 't moment van

**DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM**

zijn doop niet meer van Philippus weg te slaan.

Deze laatste bijzonderheid laat zien dat zijn bekering niet echt was. Vergelijk 't met wat verderop in dit hoofdstuk verteld wordt: de bekering van de kamerling uit Morenland. Die werd ook gedoopt, eveneens door Philippus. En nu moet u eens opletten hoe 't verhaal dan verder gaat: „En toen zij uit 't water gekomen waren, nam de Geest des Heren Philippus weg en de kamerling zag hem niet meer want hij vervolgde zijn weg met blijdschap” (Handelingen 8:39). Zo hoort 't ook! Als een mens christen wordt en hij laat zich dopen, dan wordt hij door zijn doop niet vastgeklonken aan de kerkelijke ambtsdrager maar aan de Heer der kerk, Jezus Christus. Hij is dan een mondig gelovige geworden, die zijn weg zelfstandig kan vinden. O zeker, de kerk helpt hem nog wel, maar hij is van haar niet afhankelijk. Maar deze Simon is niet van zijn doopvader los te branden. En dat is een slecht teken. Dat zegt iets over de onzuivere bedoeling waarmee deze man het christelijk geloof is binnengeslopen. Hij is nieuwsgierig. Hij wil van Philippus de kunst afkijken.

En hij is helemaal niet meer te houden als hij er getuige van is hoe Petrus en Johannes door gebed en handoplegging de Heilige

Geest verlenen aan de nieuwe gelovigen. Dan biedt hij geld aan en zegt: geef ook mij deze macht...

Let wel: hij begeert de Heilige Geest niet eens voor zichzelf. Hij zegt: als ik dan iemand de handen opleg, ontvangt hij de Heilige Geest. Zelf heeft hij voor de gaven van de Heilige Geest geen belangstelling. Hij wil een handeltje beginnen in Heilige Geest, een winkeltje openen in goddelijke kracht. Hij wil met de macht van de Heilige Geest heersen over mensen. Mensen aan zich binden in plaats van aan God.

Deze man is nooit bekeerd geweest. Vóór zijn doop zei men van hem: deze is wat je noemt de grote kracht Gods. En na zijn doop ontdekte hij de Heilige Geest en hij zei: dit is een nog grotere kracht Gods.

Maar hij kende Jezus niet echt. Jezus Christus is immers niet onder ons gekomen als de grote kracht Gods. De Heiland kwam om te voldoen aan het recht Gods. Vanwege onze zonden. Om voor ons, in en in slechte mensen die wij zijn, de deur van het koninkrijk te openen. Daarvoor kwam Hij en daarom is zijn evangelie het woord des kruizes. Jezus is geen krachtpatser.

Ja maar Pasen dan? Opstanding? Dat is toch kracht Gods? Ja, maar wij laten het aan God over welke opstandingskrachten Hij schenkt. De ene tijd is daarin anders dan de andere. De mooiste kracht is de Heilige Geest die ons heilig leert leven. Maar nog eens: die te schenken moet de kerk overlaten aan de Here God. Ze bidt daarom, maar zij beschikt daar niet over. Háár taak is 't zich toe te leggen op de prediking van het evangelie van het kruis en zo het recht Gods in de wereld aan de orde te stellen. Het geschonden recht van God waaraan Christus voldaan heeft. Dan zal ze ook een bescheiden kerk zijn. Een kerk die niet heerst, maar die dient en net als Jezus de voeten wast. Een kerk die net als Johannes de Doper zegt: Hij moet groeien, laat mij maar minder worden.

Geestelijke macht is zo'n ver-

Inhoud

- 233 Drs H. de Jong,
Kracht of recht
- 234 Drs H. de Jong,
'Clair' en 'obscur' in onze
verhouding tot God (4)
- 235 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 236 D. W. L. Milo,
Waarom speelt het orgel
na de dienst?
- 237 C. Huizinga,
De diaken als bedienaar
van het Woord (1)
- 238 H. R. S. van der Veen,
Liedboek 1985 en de
daaruit voortvloeiende
mogelijkheden

schrikkelijke verzoeking voor de kerk. Zonder zelf deel te hebben aan de Heilige Geest, probeert ze dan te heersen met de Heilige Geest over de gelovigen. En dat kan op vele manieren. Of men nu de Heilige Geest aan het ambt bindt of aan de charismatische leider, of aan de wetenschappelijke vorming of aan het politieke bewustzijn – het kan allemaal voortkomen uit een machtsdenken. En dan brengt 't de gelovigen tot onmondigheid en geestelijke afhankelijkheid. De mensen gooien hun zelfstandigheid weg en verslingeren zich aan de leider: deze is wat je noemt de grote kracht Gods.

Petrus noemt Simon zo niet. Integendeel. Hij scheldt hem uit. Hij zegt: jij, krachten-manipuleerder, jij kille makelaar in ontroerende goederen, jouw hart is niet recht voor God!

Inderdaad, als wij mikken op de kracht Gods, dan wordt alles dingelijk en onpersoonlijk. Dan blijft ons hart erbuiten. Krachten zijn zo uiterlijk. Het recht gaat naar binnen en spreekt het hart aan.

Daarom brengt Petrus terecht het hart van Simon ter sprake. Kom te voorschijn, schuilevink! Je wilt je handen gevuld hebben, maar waar blijft je hart, waar ben je zelf? Maar Simon komt niet te voorschijn. Ook niet als hij dat schijnbaar zo vrome woord zegt: Bidt gij voor mij tot de Here dat mij niets moge overkomen van wat gij gezegd hebt. Want dit is geen gebed om vergeving, om wegneming van de schuld, maar om opheffing van de straf. De man denkt nog helemaal in krachten. Dit is zijn overweging: als zo'n machtig man als Petrus een vloek op mij gelegd heeft, kan ook hij alleen maar die vloek van mij wegnemen. Nog ziet hij Petrus als een krachtpatser.

Dat verzoek van hem lijkt op wat we in de oude geschiedenis van Israël de farao tot Mozes horen zeggen: Bidt gij voor mij tot de Here, dat Hij de kikvorsen van mij en mijn volk wegdoe! (Exodus 8:8). En we weten: de farao was iemand die zich verhardde! 'De verstokte farao', die zoals 't oude doopformulier zegt, in de Rode Zee verdrongen is. En zo ook de verstokte Simon. Hij is hier nog niet bekeerd, maar hij heeft zich begeven op de weg van de verharding. „Geef mij die macht” – het is een vraag die hem helemaal typeert. Erg is het als we dat van een mens of van een kerk moeten zeggen dat de machtshonger hem of haar tekent! Laat de kerk, laten wij toch vooral warmlopen voor het recht Gods! Het door ons geschonden recht van God waaraan Christus heeft voldaan door zijn verzoenend sterven. Dan zijn we echt kerk. En dan zal God ons wel tonen welke krachten we mogen doen.

Maar eerst 't recht Gods. Pas langs de weg van het recht komt de kracht van God. Het gaat bij Christus langs goede vrijdag naar Pasen.

Zoals we 't zingen in de Psalm (72).

*„Geef Heer de koning uwe rechten
en uw gerechtigheid aan
's konings zoon
om uwe knechten te richten
met beleid”.*

'Clair' en 'obscur' in onze verhouding tot God (4)

(Lezing voor l'Abri op 23 februari 1985)

Wij waren op onze wandeling door de Schriften terecht gekomen in het hooggebergte van Paulus' brieven. Daar zal ik ook in het allerlaatste artikel weer aanbellen, maar eerst wil ik nog met u terug naar een paar plaatsen uit het Psalmboek, waarin we trouwens ook onze verkenningstocht gestart zijn.

(In de oorspronkelijke lezing gaf ik hier een verhandeling over het woord uit Psalm 65:5a: „Welzalig die Gij verkiest en doet naderen, opdat hij wone in uw voorhoven...”, een woord waarin majesteit en vertrouwelijkheid, 'obscur' en 'clair', beide aanwezig zijn. Ik bouwde later echter dit verhaal om tot een afzonderlijke radio-lezing, die ik in de afgelopen maand juni voor de NCRV-mikrofoon hield. Binnenkort hoop ik die, samen met drie andere bijbellezingen voor dat doel, in ons blad te plaatsen. Om verdubbeling te voorkomen laat ik haar hier weg – zoals ik trouwens de oorspronkelijke causerie op nog wel enkele andere punten heb bijgeschaafd, omdat ik destijds wel wat in haast had moeten werken. Dat heeft overigens de strekking van het geheel in genen dele aangetast. In plaats van over Psalm 65 wil ik nu iets zeggen over Psalm 115.) In Psalm 115:3 lezen wij: „Onze God is in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt”. Dit ene woord kan op twee manieren gelezen worden; de ene keer heeft het iets zeer toegeslotens en majesteitelijks, de andere maal iets zeer opens en vertrouwenwekkends. 'Obscur' en 'clair' zijn er beide in aanwezig.

De psalm moet wel uit de tijd kort na de ballingschap stammen. Israël heeft juist zijn wonderlijke herbegin in het land zijner vaders mogen maken. Maar het wilde niet vlotten, de moeilijkheden waren vele. Zouden er bij voorbeeld op de duur wel genoeg mensen zijn om het experiment te doen slagen? Zeker, een deel der Israëlieten had zich na de terugkeer uit Babel rondom het priesterhuis van Aäron in het oude land van Juda gevestigd, zelfs met medebrenging van tot Israëls gemeente toegetreden vreemdelingen ('zij die de Here vreesden', vs 11 en 13). Toch zegt vs 14 betekenisvol: „De HERE moge u vermeerderen, u en uw kinderen”. Dat was niet zo maar een aardige wens. Precies daar wrong de schoen.

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

Maar nu laat de psalm het toch helemaal aan de Here God over hoe Hij Israël door die crisis van het begin heen zal helpen. Er zit niets dwingerigs in. „Niet ons, o HERE, niet ons, maar Uw naam geef eer, om Uw goedertierenheid, om Uw trouw”. Dat wil zeggen: wij vragen niet, Here God, dat U ons tegenover onze omgeving in een triomfantelijk gelijk zult stellen, zodat wij klip-en-klare godsbewijzen in onze etalage kunnen uitstallen. Wij bidden niet in de eerste plaats om mirakels die ons ervoor behoeden tegenover de heidenen een modderfiguur te slaan. Geef liever Uw naam eer door die typische deugden van U in werking te stellen naar ons toe: uw goedertierenheid en uw trouw,

waaraan U zelf altijd weer zo'n verrassende invulling weet te geven.

Inderdaad, Israël vreesde de spot der heidenen: waar is jullie God? Zelf zaten die heidenen niet met die vraag. Waar onze god, waar onze goden zijn? Hier! En ze wezen naar de tempels vlakbij om de hoek, met de uitbundige cultussen daaraan verbonden, en naar de vruchtbaarheid van mens, dier en bodem die door die goden (zo geloofde men) werd gegarandeerd. Daar tegenover kromp de Israëliet in elkaar als hem die vraag werd gesteld. Althans, dat was z'n eerste reactie. Waar is onze God? „Onze God is toch in de hemel? Hij doet al wat Hem behaagt.” Wij hebben geen god-op-bestelling. Hij is onkontroleerbaar in de hemel en daar doet Hij niet wat goed is in onze, maar in zijn ogen.

„Hij doet al wat Hem behaagt.” In het boek Prediker wordt hetzelfde gezegd van de aardse koning: „Neem het bevel des konings in acht, en wel ter wille van de bij God gezworen eed; ga niet overijld van hem weg, bemoei u niet met een kwade zaak, want hij doet al wat hem behaagt; want het woord eens konings is machtig, en wie zal tot hem zeggen: wat doet gij? (8:2-4). Tegenover de figuur van de koning of de machthebber in het

Stichting voor Hulpverlening aan mede-Christenen

Een miljoen bijbels voor een half miljoen guldens

Door de vele kontakten, die onze stichtingsleden hebben in binnen- en buitenland werden wij vorig jaar geattendeerd en geraadpleegd bij een gigantische partij Bijbels in het buitenland, die bestemd waren voor het Oostblok. Alleen... ze lagen in een magazijn. Daar horen ze niet.

U begrijpt het wel: die Bijbels moeten naar onze medechristenen in Roemenië, Tsjecho-Slowakije, Hongarije en Rusland. Onze stichting stelde zich garant om het half miljoen bijeen te brengen. In principe gaan wij er van uit dat christenen ons daarbij willen helpen. Deze unieke kans mag niet voorbij gaan. Bijbels horen niet te blijven liggen, maar gelezen te worden. De kanalen zijn er om die Bijbels achter het IJzeren Gordijn te brengen.

Tot op dit ogenblik hebben wij ruim 200.000 guldens binnen. Meer dan 400.000 Bijbels zijn aangekocht. Vele duizenden Bijbels werden in de afgelopen maanden naar het Oosten getransporteerd en wij kregen al verschillende bemoedigende reacties van onze mede-Christenen achter het IJzeren Gordijn.

Nog ruim 600.000 Bijbels, kunt u ons helpen?

Giften kunnen worden gestort op onze rekening, die wij geopend hebben voor deze actie, bij de Rabo-bank in Werkendam, no. 36.87.86.021, postgiro van de bank 1099140 t.n.v. aktie half miljoen, heel miljoen!

algemeen kun je je beter gedeisd houden, dat is de strekking van deze passage. Prediker is duidelijk onder de indruk van de macht en majesteit die zo'n mens heeft. Welnu, ook de man van Psalm 115 is dat ten aanzien van de Here God. Wij kunnen ons hem voorstellen, deze jood, bedremmeld en verlegen naar omhoog wijzend tegenover de spottende goiïem (= heidenen): onze God is in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt. Zo spreekt een God vreemde.

Maar... het is van de andere kant toch ook weer zo dat de Schrift niet onduidelijk is als het gaat over de vraag wat de Here God behaagt. Het welbehagen des Heren – dat is in de bijbel een aanduiding voor het heilsplan waarvoor God hemel en aarde beweegt om het gereed te krijgen. Zo wordt van koning Kores gezegd: „Mijn herder, hij zal al mijn welbehagen volvoeren”. En wat dat betekent wordt volkomen helder als we doorlezen: „...door tot Jeruzalem te zeggen: het worde herbouwd en de tempel worde gegrondvest” (Jesaja 44 : 28). Op nog veel diepere wijze wordt dit waar in de grote knecht des Heren, van wie Kores slechts een voorafbeelding was. „Het welbehagen des HEREN zal door zijn hand gelukkige voortgang hebben” Je-

saja 53 : 10). Daar mogen wij óók en vooral aan denken als er in Psalm 115 gezegd wordt: „Hij doet al wat Hem behaagt”. En de hemel („onze God is in de hemel”) – die staat er borg voor dat wat Gods liefde voor zijn volk wil bewerken, Hem door zijn vermogen niet wordt ontzegd.

Zo bezien wordt Psalm 115 : 3 een werkelijk schitterende zin! Geen wonder dat dáártegenover alle Dagonen van hun voetstuk vallen: „Hun afgoden zijn zilver en goud, het werk van mensenhanden; zij hebben een mond, maar spreken niet, zij hebben ogen, maar zien niet...” enzovoorts (vs 4 e.v.). Deze poepgoden (nietwaar, de drek-goden van de St.Vert.?) met hun pompa, wat maken ze nu eigenlijk klaar voor arme mensen die op goddelijke goedertierenheid en hemelse trouw zitten te wachten? „Maar wij, wij hebben onze God die leeft, die spreekt en hoort en die het leven (het onvergankelijk leven!) geeft aan alle stervelingen”, zoals de IKB zingt.

Is het niet opvallend dat de dichter van Psalm 115 met die ene bewoording van vs 3 zowel de grootste eerbied als het grootste vertrouwen jegens de Here God tot uitdrukking weet te brengen? 'Obscur' en 'clair' zijn hier niet

alleen *bijeen*, maar zelfs *dooreen*. In het vervolg van de psalm lezen we: „Israël, vertrouw op de HERE!” (vs 9 e.v.). Niet: Israël, begrijp de Here! Neen, vertrouw op Hem! Dat wordt ook gezegd tot het huis van Aäron, dat in Israël de theologie behartigde (als ik dat zo mag zeggen). Vertrouw op Hem, ook als Hij in zijn heilsplan wegen gaat die aan de wensen van de gemeente niet tegemoet komen maar haar zelfs lijken te bedreigen. „Hij is de HERE, Hij doe wat goed is in zijn ogen”.

Over een tweede psalmwoord kan ik veel korter zijn. Het gaat om het verkiezingsgetuigenis in Psalm 135 : 4: „Want de HERE heeft zich Jakob verkoren, Israël tot zijn eigendom”. De psalm heeft trouwens veel weg van de 115-de. Verschillende thema's die we daar tegenkwamen, komen ook hier voor. Ook de zin dat de Here God alles doet wat Hem behaagt, treffen we hier weer aan (vs 6).

Een beetje verwarrend vind ik het „wit” dat in de vertaling van het NBG is uitgespaard tussen de verzen 4 en 5. De gedachten-gang loopt daar gewoon door, dacht ik. En het blijkt dan dat het woord over de goddelijke verkiezing geflankeerd wordt door twee zinnen die enerzijds Gods goedheid en anderzijds

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

Gods grootheid prijzen. Vs 3: „Looft de HERE, want de HERE is goed, psalmzingt zijn naam want die is liefelijk”, en vs 5: „Ja, ik weet dat de HERE groot is, dat onze Here boven alle goden is”. Gods goedheid is het 'clair', Gods grootheid is het 'obscur'. Op beide stuiten wij als we ons met Gods verkiezing van zijn volk bezig houden.

Als de psalm dan vanaf vs 6 doorgaat op Gods grootheid (te beginnen met woorden die wij uit Psalm 115 al kenden!), valt het op dat ook die grootheid tenslotte weer in dienst staat van zijn goedheid, getuige vs 12: „...die hun land ten erfdeel gaf, ten erfdeel aan Israël, zijn volk”. Een mooi bewijs dat we de goedheid en grootheid van God nooit tegen elkaar uit mogen spelen. Toch blijft de grootheid van God een eigen rol spelen, waarvoor het natuur-gebeuren als getuige wordt opgeroepen: „Hij doet dampen opstijgen van het einde der aarde. Hij maakt bliksemen bij de regen, Hij doet de wind uit zijn schatkamers uitgaan” (vs 7). Dit doet denken aan de verheven slot-hoofdstukken van het boek Job. Gods onbegrijpelijke en oncontroleerbare majesteit blijft een onmisbare component in de leer der verkiezing. Wij kunnen die niet helemaal op de noemer van de genade brengen. Vragen als: waarom juist Israël, waarom de gemeente, waarom ik? zijn niet te beantwoorden.

—O—

Tot zover over de genoemde psalmen. Toch wil ik aan het slot van mijn verhaal naar het Nieuwe Testament terug. Naar twee centrale woorden, één van de Here Jezus uit Mattheüs 11 en één van Paulus uit Romeinen 9. Maar dat bewaren we voor een *allerlaatste* artikel. (het 'slot volgt' van de vorige maal was een vergissing).

Waarde van woorden

Toen Reagan bijgekomen was uit de narcose, verklaarde een woordvoerder van „Het Witte Huis” dat het bijzonder goed met hem ging: de president was nog maar amper bij kennis of hij vroeg al om kranten. Althans, zo luidde de ondertiteling op het Nederlandse journaal. Maar je kon duidelijk verstaan dat de woordvoerder het over „comics” had en de Duitse nieuwswetende vertelde dan ook dat de president om stripboeken gevraagd had. Wij zouden zeggen: om een stapeltje „Kuifjes”. Men heeft dat voor ons Nederlandse journaal beneden de waardigheid van de president gevonden. Waarom eigenlijk. Je hebt in zo'n situatie toch geen behoefte aan zware lectuur? Maar wat dit betreft, ik zou nog voor een serieuzer politicus kunnen doorgaan dan Reagan. Ik ben vorig jaar op Prinsjesdag geopereerd en volgens mijn vrouw heb ik, toen ik bijkwam, haar gevraagd of ze me de hoofdpunten uit de troonrede vertellen wilde. Maar ik vermoed dat ik daarom gevraagd heb om te voorkomen dat ze vragen zou hoe het met me was. Eigenlijk dus een vlucht

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

uit de werkelijkheid.

Daarom denk ik dat we niet teveel aandacht geven moeten aan woorden, die in een uitzonderlijke situatie gesproken zijn.

Ik heb het eens meegemaakt dat iemand stikte. Voordat het einde kwam, riep hij dat hij het zo benauwd had. De familie zei daarna „dat hij niet ruim was heengegaan”. Ik bracht ertegen in, dat de man altijd godvrezend was geweest, maar dat de aard van z'n ziekte grote benauwdheid met zich meebracht. Men behoefde daarom toch niet aan zijn zaligheid te twijfelen? Het hielp niet, dat ik dit zei. Terecht heeft prof. De Vrijer in z'n boek over Schortinghuis geschreven, dat in de kringen van de Nadere Reformatie niet de predikant van de gereformeerde richting

aangeeft wat de juiste beschouwing is, maar een anonieme, overal-verspreide volksopinie, en die legt de normen aan voor de meest-gewenste prediking. Het bleef zoals men geconstateerd had: de overledene was benauwd heengegaan en die jonge dominee moest hem nu maar niet de hemel inpraten.

Nee, die laatste woorden of gebaren, die zijn lang niet altijd typerend voor een mens. En wat is er op dat punt vaak een legendevorming. Wat is er vorig jaar gediscussieerd over de historische betrouwbaarheid van de laatste woorden van Prins Willem I. En is er niet kortgeleden een paus gestorven, van wie eerst gezegd werd dat hij vlak voor z'n plotselinge dood nog gelezen had in „De Imitatione Christi”, terwijl later een non, die de sterfkamer binnengetroden was, zei dat het een Agatha Christi was, waarin Z.H. gelezen had. Mocht het nog? Wij zien wat voor ogen is en horen wat we menen te horen, maar God ziet het hart aan en Hij kent heel het leven van de Zijnen. Hij baseert Zijn oordeel niet op een enkel woord van ons, Hij heeft een andere maatstaf. Gelukkig.

Waarom speelt het orgel na de dienst?

Als tegenhanger van het prelude staat het postlude, het naspel na de kerkdienst. Wat voor nut heeft het? Waarom wordt er gespeeld voor een gemeente, die de kerk verlaat?

Constantijn Huygens (hier voor de laatste maal aangehaald) voelde niets voor een prelude, dat een schandvlek voor de eredienst was. Evenmin voelde hij voor een postlude: „het dekken van de tafel, wanneer men verzadigd opstaat”, zegt hij. En, zoals in veel van deze wakkere figuur in de 17e eeuw zei, er stak veel waars in.

Wanneer u niet naar een postlude wenst te horen, kan niemand u dwingen. U zou zelfs dicht bij de uitgang kunnen zitten, waardoor u het probleem tot zijn minimum terugbrengt. En als u liever een gesprek begint dan te luisteren – niemand mag het u kwalijk nemen. Er zijn dan ook organisten, die weigeren te spelen voor een weglopend gehoor. En daarmee leidt ook deze konsekwentie ons op een verkeerde weg.

In het land der Angelsaksen zingt het koor na de zegen nog een slotkoraal. De gemeente blijft luisteren, neuriet of zingt zacht mee. Dan staan allen op en gaan naar buiten. In Duitsland en Oostenrijk wordt soms een orgel-solo aangekondigd, waarnaar de gemeente met genoegen luistert. Het orgel is er immers voor, de gemeente houdt van muziek, een extra nummer doet niemand kwaad en men blijft graag nog even in het godshuis.

—o—

Maar daarmee is het postlude ook tot zijn juiste proporties teruggebracht. Het is een stemmige uitsmijter, een mooi slot-accordeo van een heerlijke kerkdienst. Uw organist doet goed dit te beseffen; nederig het weglopen van zijn gehoor te aanvaarden – dan wel af te sluiten nog voordat het kerkgebouw leeg is.

Persoonlijk gebruik ik als naspel graag een „collectespel”. Dat is een stuk muziek, dat tijdens de „offering” wordt verwacht. In andere kerken hoor ik wel eens een stukje „vrije” muziek bij de collecte; een werkje dat niets met de eredienst te maken heeft. Maar persoonlijk houd ik er van

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

– geboren calvinist – om elk onderdeel van de liturgie te motiveren. Daarom speelde ik in Nederland tijdens de collecte een uitgebreid voorspel, dat bij de collectezang aansloot. Hier, waar de collecte ná de zang plaats heeft, speel ik een bewerking van het laatst gezongen lied. En zo'n collectespel leent zich natuurlijk ook voor een postlude: een soort orgelkoraal, in plaats van een nummer koormuziek. Niet alleen Sweelinck en Bach, ook Reger en Franck hebben ons rijke voorbeelden nagelaten van wat er met een koraal kan worden gedaan!

Spelenderwijs kwam hier het solospel ter sprake. Calvinistische kerken kennen dit eigenlijk niet of nauwelijks. Lutherse wel: die kennen de orgelsolo niet alleen als collectespel, maar ook als afwisseling tussen koorzang en gemeentezang in; ook als amenspel. Ieder draagt dan op zijn beurt „in alternatim” een couplet voor. Ook in de hervormde kerk wordt wel solospel gevraagd, als amenspel. Ik herinner me dat mijn leermeester de grote toccata in F van Bach op zijn psalmbriefje aantrof. Hij speelde het stuk vrij en onverveerd, als amenspel. En ik heb een hervormde organist gekend, die met zijn predikant de afspraak had: dat hij een eventueel wat korte preek met een vrij lang orgelstuk aanvulde. Waaruit blijkt dat solospel geen sterke functie heeft in de eredienst.

—o—

Nog enkele losse opmerkingen – want u merkt wel dat we deze serie gaan afsluiten.

Het kan gebeuren dat een gast-predikant te laat arriveert. Dat is niet braaf, want de Schrift zegt dat waar twee of drie in Christus' naam vergaderd zijn, Hij in hun midden is. En waarom de Koning der kerk te laten wachten op zijn dienaar? Maar dit terzijde. In

zulke gevallen stuurt de kerkeraad soms een ijlode naar de organist met het verzoek, nog door te spelen tot tijd en wijle... Uw organist kan dat doen, als hij bereidwillig genoeg is. Hij kan ook tegen de ouderling zeggen: geef de gemeente maar een psalm op, ik zal wel spelen!

Een andere opmerking slaat op het verleden – laten we hopen niet op de toekomst. We hadden pas het ritmisch zingen der psalmen behoedzaam ingevoerd. Sommigen meenden dat, nu de lange noot was afgeschaft, we wel heel wat sneller konden gaan zingen. Ze gingen jagen, vooruitzingen, eerder inzetten dan het orgel. Dat gaf naar verwachting reactie. Anderen wilden het tempo matigen en gingen daarom langzamer zingen dan het orgel. Zo werd er aan twee kanten aan de kerkzang getrokken – een verschijnsel dat ook in Huygens' dagen al opgetekend werd.

Ik heb toen, organist op een zeer matig harmonium zijnde, geen betere oplossing geweten dan: de zang met sterk afgestoten accorden te leiden. Het werd een derde element in de dreigende kerk-scheuring, maar een element dat het volhield. Na enkele regels waren voor- en nazangers er gezamenlijk van overtuigd, dat we beter samen met orgel het eind konden halen dan halverwege uit elkaar gescheurd te worden. De orde was hersteld. Het harmonium gaf weer de gemiddelde snelheid van de zang aan en aller aandacht kon weer op tekst en melodie worden gericht. Alleen de organist was fout, want die had allen tegen zich ingenomen.

—o—

U zult gemerkt hebben dat deze reeks artikelen niet voor organisten is geschreven (die weten al deze dingen heus wel) maar voor alle kerkgangers. Het gaat ons er om dat wij allen begrijpen wat er gebeurt, wanneer „het orgel speelt”. We zijn er allen bij betrokken, van jong tot oud, van muzikaal tot onmuzikaal. Het gaat om ons aller lofoffer, waar geen vreemd vuur aan te pas moet komen.

Maar dan komt de vraag van het begin terug: waar vinden wij een organist?

Iemand die een goed stuk van zijn leven geeft voor de kerkmuziek; die getalenteerd is en met dat talent woekert; die een meester is in de kunst; die het overwicht en de tact heeft, zijn gemeente zingend te dienen; die altijd fris blijft, vol nieuwe ideeën en altijd lege accu's weet bij te laden; die oude en nieuwe schat-

ten weet aan te dragen bij het lofoffer. Is hij niet een schaap met vijf poten? Nee, het zijn 5 schapen aan 1 poot!

Deze vraag, waarop wij het antwoord schuldig bleven, is niet gesteld om u in verlegenheid te brengen. Eerder om onze lezers te doen beseffen, dat de kerkmuziek geen aangelegenheid van een muzikaal kerklid is – maar een levensbelang voor alle gelovigen.

Wanneer een kerk een begaafd jong lid in staat stelt, een vakopleiding te volgen, heeft zij wellicht ook het recht op een levenslang vruchtgenot. Maar weinig kerken kunnen het zich veroorloven, vrees ik.

Dan is een andere oplossing: dat onze kerken een redelijk bedrag jaarlijks uittrekken voor haar organist. Daarmee kunnen zij een stuk opleiding afbetalen, resp. bijdragen aan de blijvende onkosten en studie-uren van het organistschap. Daarmee zouden onze kerken ook heel wat vrijer staan tegenover haar organist. Ze voorkomen, dat deze op een kwade dag wegschiet naar een andere kerk. Ze zouden eisen kunnen gaan stellen – en ook dat is geen particuliere liefhebberij maar iets dat samenhangt met de eerbied in Gods huis.

Een predikant zei eens: „ik heb u zes weken lang een thema voorgesteld, gemeente; ik deed dat met plezier, maar niet voor mijn plezier”. Proeft u het verschil? Zo speelt een organist met plezier; het is hem een grote vreugde, te mogen dienen bij het lofoffer! Maar hij speelt niet voor zijn plezier. Daar acht hij de kerkdienst nu juist te goed voor.

Het is de eer van de Gereformeerde Organistenvereniging, dat zij meer dan een halve eeuw „het muzikale deel van de eredienst” als doel in haar statuten schrijft. Niet de verbetering van de positie van haar leden is het doel. Niet een juridische regeling van rechten en verhoudingen. Gewoon: het verzorgen van het muzikale deel van de eredienst.

Kan het onze kerken ook ten goede komen, wanneer zij van haar kant haar organisten gaan honoreren: de eer bewijzen die deze waard zijn? De arbeider zijn loon geven? Het zal haar vermoedelijk aan goede organisten niet ontbreken.

De diaken als bedienaar van het Woord (1)

Lezing, gehouden op het studie-weekend van de Theologische Studie Begeleiding, door de voorzitter van de Centrale Diaconale Conferentie.

Armoede temidden van overvloed

Nog geen jaar geleden, troffen passanten in het winkelcentrum Hoog-Catharijne een totaal uitgeputte, oude vrouw aan; zij had twee dagen en een nacht de uitgang niet meer kunnen vinden en ze had niemand uit de golvende stroom van mensen om haar heen durven vragen om hulp.

Ik neem aan, dat u dat winkelcentrum bij het centraal station van Utrecht wel kent. Overdekte straten tussen onafzienbare wanden van spiegelen glas, flitsende lichtreclames, muziek en reclameboodschappen uitspuwende luidsprekers, schuifelende voeten van duizenden zich voorthaastende of juist slenterende mensen, zoemende roltrappen, denkerende treinen. Dit alles het oogverblindende en oorverdovende decor, waartegen de consumptiegoederen liggen uitgestald. Alles is verkrijgbaar voor iedereen: prachtige dingen, gewone dingen, nuttige zaken, troep. Een wereld, van in aanbod uitgedrukte menselijke macht, die vraag oproept. In Den Haag heeft men een vergelijkbare gelegenheid dan ook Babylon genoemd.

In die wereld een oude vrouw, als een angstig klein vogeltje gevangen in een kooi van gespiegeld licht.

Er geen richting meer in kunnen vinden. Er niet meer doorheen kunnen kijken. En niemand durven vragen om hulp, want de massa is anoniem.

Een hulpbehoevende, omringd door overvloed.

Ik weet niet, of ze lid van Gods gemeente was, de kranten vermelden zoiets niet. En, zo ze het al was, de diakenen zullen haar niet gemist hebben. Immers, één van hen zou zijn gekomen, hij zou zijn arm om haar schouders hebben geslagen en hij zou haar hebben thuisgebracht, daar waar je veilig bent. Want zo zijn diakenen: zij ontfermen zich over een mens in nood. Dat is hun ambt, opdat wij wonen.

Armen met gebrek aan geld

U heeft mij gevraagd iets te zeggen over het ambt van diaken in een tijd van economische teruggang. Nu werd en wordt over de dienst, die de diaken heeft te vervullen uit hoofde van zijn ambt, zeer verschillend gedacht. Dit neemt echter niet weg, dat de armenzorg steeds in het centrum heeft gestaan. Het ligt dan ook voor de hand, zeker als de

DOOR
C. HUIZINGA
HEERENVEEN

koopkracht onder druk staat en de beurs smaller wordt, te denken aan de zorg over gemeentelieden met gebrek aan geld. Broeders en zusters die arm zijn, omdat ze niet kunnen betalen die voorzieningen, die onmisbaar geacht moeten worden. Te denken valt aan wonen, kleding, voedsel, medische hulp en opleiding. De vraag is nu, of de economische teruggang van onze tijd als gevolg zal hebben, dat het aantal armen in de gemeente toeneemt.

Zorg voor hen die buiten zijn

Omdat ons onderwerp breed is, beperk ik mij tot de zorg van de diakenen over de eigen gemeentelieden. Daarmee is allerm minst gezegd, dat er geen diaconale zorg zou moeten wezen over en voor hen die buiten zijn. Echter, de ambtsdrager is naar de aard van zijn ambt slechts bevoegd binnen de grenzen van de eigen gemeente. Door het diaconale ambt wordt het barmhartigheidswerk van de gehele gemeente gestructureerd. Op deze wijze kunnen diakenen betrokken zijn bij activiteiten van de gemeente ten behoeve van nabije en verre naasten. Een los van de gemeente opererend diakonaat lijkt dan ook minder juist. Alle gelovigen zullen tijden en gelegenheden moeten vinden voor een hulp, die bitter nodig is.

De verzelfstandiging van het diakonaat treedt in versterkte mate op, wanneer de plaatselijke kerk ondergeschikt is gemaakt aan een hiërarchisch geaard kerkverband. De pretentie van synodes en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders, dat het spreken der kerk uit hun mond uitgaat, vindt dan zijn pendant in het diaconale veld. Daarmee komt het semi-professionele en gebureaucratiseerde nationale diaconale apparaat binnen handbereik. Het diaconale ambt functioneert fun-

damenteel ten behoeve van de eigen gemeentelieden en die gemeentelieden, zij moeten het doen.

Macro-gegevens en primaire levensbehoeften

We hebben de vraag opgeworpen, of de economische teruggang in onze tijd met zich mee zal brengen, dat gemeentelieden niet meer of onvoldoende kunnen voorzien in wat genoemd wordt, hun primaire levensbehoeften.

Hoe erg is de economische teruggang nu eigenlijk?

Als de vraag in het algemeen wordt gesteld, ligt het voor de hand, allereerst te kijken naar de macro-economische ontwikkeling van de laatste jaren.

Onder macro-economie verstaan wij het geheel van economische relaties binnen een volkshuishouding. Zo is het b.v. mogelijk, de totale inkomensstroom te meten, die de onderscheiden inkomensdragers gedurende een bepaalde periode toevloeit uit hoofde van hun bijdragen aan het produktieproces. Aan het Centraal Economisch Plan 1982 en 1985 ontleen ik enkele kerngegevens.

Stellen we het nationaal inkomen in 1979 op 100, dan bedraagt dit in 1985 naar verwachting 101.5, terwijl het dieptepunt 96.5 bedroeg in 1982 en 1983.

Kijken we naar het vrij beschikbaar inkomen van de zgn. modale werknemer over dezelfde jaren, dan wordt het beeld ongunstiger. Het cijfer voor 1985 bedraagt 92, terwijl het dieptepunt in 1984 was 90, een achteruitgang dus van 10%. In 1985 tekent zich een herstel af.

Nu suggereren dergelijke cijfers een grotere duidelijkheid, dan er in werkelijkheid is.

Onlangs werd een studie van het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd, waarbij verder werd onderscheiden in de richting van leef- en gezingsituaties en rekening werd gehouden met trouwen, scheiden en werkloosheid, alsmede enkele tientallen verschillende inkomens- en fiscale bestanddelen. Er blijkt dan m.b.t. de koopkrachtontwikkeling een grote spreiding te bestaan binnen de als modaal aangeduide groep. Zo ging een kwart van de bevolking er in de jaren 1979-1981 er meer dan 6% per jaar op achteruit, terwijl een ander kwart in koopkracht 2% of meer per jaar gedurende die

periode steeg. (Bron: Het Financieel Dagblad van 30 maart '85). Wij zijn natuurlijk, gegeven ons onderwerp, het meest geïnteresseerd in de koopkrachtontwikkeling van de laagste inkomensgroepen. We zien dan naast een vrij algemene verkrapping een ernstige teruggang in bepaalde situaties.

Een massale armoede in het vlak van de eerste levensbehoeften komt uit de cijfers niet naar voren. De spanningen, die door de verkrapping worden opgeroepen, zullen diakenen zeker merken, maar het lijkt overtrokken te stellen, dat de economische teruggang hun dienst ingrijpend heeft veranderd. Dit beeld wordt bevestigd, als we micro, dat is op het niveau van onze overwegend kleine gemeenten, om ons heen kijken. Daarbij speelt ongetwijfeld de omstandigheid een rol, dat onze gemeenten niet representatief zijn voor de Nederlandse bevolking, voor wat het koopkrachtniveau betreft. De armsten van deze tijd komen onder ons weinigen voor. Iets dergelijks doet zich, dunkt mij, ook voor in het vlak van de werkloosheid: het percentage werklozen onder onze gemeentelieden is lager dan het landelijke.

Armoede, een relatief begrip

We zullen ons moeten afvragen, wat armoede in onze tijd eigenlijk is.

Laat ik een voorbeeld mogen noemen.

In bijna ieder gezin staat een wasmachine. Als nu een weduwe met drie kinderen geen nieuwe wasmachine kan betalen, is zij dan arm? En moeten de diakenen dan zeggen: hier heb je een nieuwe van ons, of kunnen zij volstaan met de opmerking, dat het met de hand ook wel gaat?

Armoede is geen absoluut gegeven. De ervaring arm te zijn ontstaat door vergelijking van eigen levensomstandigheden met die van anderen, in de familie, in de gemeente, in het bedrijf, in de buurt. Dan is het heel menselijk en heel reëel, dat een weduwe, die geen wasmachine kan betalen zegt: ik ben arm. Zij behoort tot de achterhoede in een tijd, waarin de welvaarts-groei vele materiële behoeften van de mensen kon bevredigen en tegelijkertijd nieuwe behoeften scheppen. Niet alleen wasmachines, ook ijskasten, stereotoren, videoinstallaties, surfplanken, crossfietsen,

buitenlandse vakanties en niet te vergeten auto's zijn standaard-behoefte geworden. Zo hebben wij het gewild en in dat spoor gaan we verder.

De mensen moeten worden gestimuleerd in het meehollen op de weg van de „vooruitgang”. Zo komen we de economische stagnatie te boven.

Er wordt opnieuw geproduceerd, wat dan ook.

Het is goedkoop, het in het besef buiten de stroom te staan meekomende verdriet af te doen met de opmerking, dat alle aardse goed wordt gevreten door de mot en verteerd door de roest. Zo is het wel, maar wie meent dat te moeten zeggen tegen de achterhoede, doet goed, als een nieuw begin, zijn eigen spullen af te schaffen. Ik heb dat nog niet vaak zien doen.

De samenleving, die jaagt naar welvaart als vrucht van economische groei, is wreed en diakenen balanceren op de rand van een mes.

De afgod van de groei

De moeite waarin wij gekomen zijn, vindt haar oorzaak in stagnatie van de economische groei. De geringe daling van het inkomens- en produktieniveau zijn we alweer te boven.

Groei is de afgod van onze tijd. We kunnen het woord zelfs niet meer kwijt: als er sprake is van daling, spreken we van negatieve groei. Aan de groei klemmen we ons vast, tegen de klippen op. Daarover de vermanende vinger op te heffen, is christelijk gezien zinvol, maar laten we dat dan wel doen in de richting van de voorhoede, in de hoop, de gemeenschap te hervinden met de nieuwe armen.

De staat die garandeert

De afgod van de groei heeft ook een woning: hij heeft zich genesteld in de staat. Het is de staat die het volk garandeert, wat economisch als mogelijk en haalbaar wordt gezien voor heden en toekomst.

Een voorbeeld.

Als ik tegen u zeg, dat u allen recht heeft op een eigen woning, dan klinkt dat prachtig, maar het betekent niets. Ik ben namelijk niet in een positie, om rechtsaanspraken te verlenen. Wanneer echter de overheid zegt: alle Nederlanders van achttien jaar en ouder hebben recht op een eigen woning, dan gebeurt er wel degelijk iets: het woningtekort stijgt daarmee met tienduizenden eenheden. Het voorbeeld is aan de werkelijkheid ontleend en het kan ons helpen het gedrag van de serieuze krakers te begrijpen, die de overheid terecht verwijten, dat zij haar toezeggingen niet waar maakt.

Er is tientallen jaren een politiek bedreven, waarbij de staat, gedragen door een grenzeloos vooruitgangsoptimisme, de bevolking zeer veel heeft gegarandeerd: volledige werkgelegenheid, volledige medische hulp, gelijke kansen voor iedereen bij het onderwijs, handhaving van koopkracht bij economische teruggang, bij werkloosheid, ziekte, invaliditeit en ouderdom. Een ongeëvenaard netwerk van sociale voorzieningen met daar achter de bijstandswet als vangnet, is tot stand gekomen.

Maar nu moet het volk verteld worden, dat na enkele jaren van achterblijvende en soms negatieve groei, het gehele systeem onbetaalbaar wordt.

Demografische factoren als ver-

grijzing van de bevolking, spelen daarbij een belangrijke rol. Energiedragers werden schaarser en de energie duurder. Het milieu is aan of zelfs over de grenzen van een toelaatbare belasting gekomen. De bewapening vergt miljarden en de derde wereld hongert nameloos.

Je krijgt de indruk, in welke richting je ook kijkt, dat de dingen bezig zijn vast te lopen. Daarbij wordt aan de staat een immens bedrag onthouden aan belastingen en sociale lasten door zwart werk en fraude. Niet een te hoog investeringsniveau, maar een te hoog consumptieniveau werkt uit in op den duur niet te dragen lasten aan rente en aflossingen op staatsschulden.

De in het vooruitgangsperspec-

tief van staatswege verleende rechten zijn wankel geworden en dat is een grote schok. Immers, deze rechtsaanspraken werden niet slechts ontleend aan het bereikte welvaartniveau, ze grepen via allerlei koppelingsmechanismen vooruit op de te verwachten economische groei. Kort gezegd: het volk kreeg recht op vooruitgang en niemand vroeg zich af of dat recht kon worden waargemaakt en zo ja, door wie. Immers, het volk verleende, als in een voltroide souvereiniteit, die rechten aan zichzelf.

(wordt vervolgd)

Liedboek 1985 en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden

„Met recht en reden kon er in een volle historische Delftse kerk gesproken worden van een gezellige oecumenische gebeurtenis: rooms en reformatie op kerkmuzikale manier verenigd, waarvan het kennisnemen van en omgaan met elkaars verschillende muziekculturen de rode draad vormden”. Dit is een citaat uit het verslag dat in dagblad „Trouw” gepubliceerd werd naar aanleiding van de Liedboekdag die zaterdag 8 juni '85 in de Oude Kerk te Delft gehouden werd. In dit artikel draait het niet alleen om wat er deze dag kerkmuzikaal geboden werd, maar ook welke invloed er van dit hele gebeuren kan uitgaan op ons eigen kerkelijk leven.

Organisatie

De herv./geref. Commissie voor de kerkmuziek organiseerde deze dag voor het eerst in samenwerking met de (r.k.) Ned. Sint-Gregorius-vereniging.

Aanleiding voor dit protestants-katholiek verbond was de verschijning van het r.k. liedboek „Gezangen voor Liturgie” ('84). Enerzijds blijkt dat deze bundel en het Liedboek voor de Kerken bepaalde liederen gemeenschapelijk bezitten, b.v. gez. 487, „De Heer heeft mij gezien”, welk lied op het programma stond. Anderzijds bevat „Gezangen voor Liturgie” elementen die ook voor de reformatische kerkmuziekpraktijk van belang zijn. Hiervan vindt u in onderstaande punten een nadere uitwerking.

Verskillende vormen van psalmzingen

De eerste vorm die ons vanaf de 16e eeuw is overgeleverd en waarmee wij terecht zeer vertrouwd zijn geraakt zijn de *berijmde psalmen*. Ze maken de eerste afdeling van het Liedboek

DOOR
H.R.S. VAN DER VEEN
HOOGVEEN

uit. Dit is eveneens het geval in de katholieke bundel, maar daar zijn een beperkt aantal te vinden. Onze Geneefse psalmen met hun strofische structuur (verzen) lenen zich zeer goed voor massazang. Dit bleek direkt al toen de aanwezigen het openingslied ps. 87 aanhieven, begeleid door de organist Kees van Eersel op het prachtige 19e eeuwse orgel. Later in het programma kwam ps. 78 voor, waarbij beurtzang tussen mannen en vrouwen werd toegepast, onderbroken door een orgelvers.

Naar ik hoop zal deze praktijk steeds meer in onze kerken doordringen.

Een bijzonderheid was verder nog dat twee verzen van ps. 78 na enige oefening vijfstemmig (1e sopraan, 2e sopraan, alt, tenor en bas) gezongen werd. De

melodie was te vinden in de 2e sopraan. In 't begin klonk het meerstemmig zingen wat chaotisch, maar langzamerhand vonden de stemmen elkaar. Zo'n massaal koor is iets bijzonders om te horen en in mee te zingen. De hervormer Luther ging van de gedachte uit, dat wanneer het evangelie meerstemmig vertolkt wordt, de kracht erdoor vergroot wordt. De noten maken de tekst levend en de meerstemmige muziek is als het ware uitleg van de Schrift. Ik kan 'deze uitspraken van Luther alleen maar beamen. Met behulp van een koor of cantoorij zouden we in onze gemeenten meerstemmige zettingen van de psalmen kunnen beproeven, al moet er direkt bij gezegd worden dat door het soms kleine aantal gemeenteleden dit in de praktijk vaak moeilijk te verwezenlijken is.

Jammer was dat op de Liedboekdag slechts twee berijmde psalmen klonken. Ieder jaar wordt dit aantal minder. 't Is te hopen dat de Commissie in de komende jaren voor een kleine uitbreiding zorgt.

De tweede vorm is de *onberijmde psalm* aansluitend aan de traditie van het gregoriaans, welke teruggaat op de zangpraktijk in de joodse eredienst. In „Gezangen voor Liturgie” komt deze vorm wel voor, maar niet in het Liedboek.

De melodie is niet zozeer gedacht vanuit een vast stramien van een tekst, met een vast aantal regels, maar is vrij en als het ware op de huid van de psalm geschreven. Je kunt wel zeggen

dat de melodie ondergeschikt is aan de tekst.

De notatie wijkt af van onze berijmde psalmen. Er komen geen (d) halve en (d) kwartnoten aan te pas, maar dichte noten zonder stokken. Als de noot langer gezongen moet worden staat er een liggend streepje boven. Weer zongen we psalm 78, maar nu in onberijmde vorm. De vier coupletten met verschillende melodieën werden onderbroken door een steeds terugkerend refrein, waarmee de psalm eveneens werd geopend en afgesloten. Dit refrein luidde als volgt: „Brood uit de hemel gaf Hij hun te eten”.

Het zou voor onze erediensten een verrijking betekenen als het zingen van berijmde psalmen eens werd afgewisseld met een onberijmde versie, om de Schrift heel direct te laten spreken, daarbij gesteund door de melodie. In de katholieke bundel is deze vorm van psalmzingen te vinden. Het ligt in de vrijheid van de gemeenten van deze materie studie te maken.

De derde en laatste vorm is de *onberijmde psalm met een drieliding*.

Er zijn drie uitvoerenden nodig, d.w.z. koor-voorzanger-gemeente. De psalm wordt ingeleid en afgesloten door een antifoon (keervers) die een belangrijke gedachte uit de psalmtekst weergeeft. Deze antifoon wordt vertolkt door het koor. De voorzanger neemt de coupletten voor zijn rekening, terwijl deze weer worden onderbroken door een refrein (een verkorte vorm van de antifoon).

Psalm 103 werd op deze wijze uitgevoerd.

De antifoon had als tekst: „Onze hulp is de naam van de Heer, die hemel en aarde gemaakt heeft. Hij is voor ons een barmhartige Vader, en tot in eeuwigheid duurt zijn trouw”.

Zo'n rijke vorm van psalmzingen is erg mooi, maar in de praktijk zal het moeilijk zijn zoiets te verwezenlijken, omdat wij er onwennig tegenover staan en het nogal wat muzikale inzet en studie van de gemeenteleden vergt.

Liedboekgezangen

De liederen die deze dag gezongen werden, waren gegroepeerd rond het thema: *doop en avondmaal*. Gezang 337 uit het Liedboek verwijst als het ware naar de doop en de afwassing der zonden. Het geeft de bijbelse beelden uit het O.T. in enkele strofen weer, b.v.

5. Met Noach en zijn regenboog Mozes die uit Egypte toog en Jona uit het hart der Zee, bidt heel uw kerk aanbidde

6. Naäman, nu niet meer onrein mag onder uw beminden zijn, Ja, alle volken zijn in tel bij U, o God van Israël.

Alle zeven verzen werden in beurtzang door koor, mannen, vrouwen en allen ten gehore gebracht. Het is mij een raadsel waarom zo'n lied met een sterke bijbelse tekst en een prachtige Wittenbergse melodie door onze gezangencommissie niet in de selectie is opgenomen.

Ditzelfde is het geval met gezang 110 „Het Lam, voor ons op aard' geslacht”, een avondmaalslied bij uitstek, waarbij de Openbaringen voor vers 1 en 4 als achtergrond dienen en voor vers 2 en 3 de Hebreeënbrieff. De indeling was er dan ook naar: vers 1 en 4 vierstemmig en vers 2 en 3 éénstemmig.

Achtereenvolgens waren nog enkele gezangen op het programma gezet: gez. 345 „Jezus, meester aller dingen”, met een goed getoonzette vierstemmige bewerking van A. C. Schuurman; gez. 347 „Roept God een mens tot leven”, in welk lied het gaat om het geroepen worden en het antwoord geven van de mens. We hebben hier te maken met een dubbelmelodie. Van achteren naar voren gelezen is de tweede strofe gelijk aan de eerste, de vierde aan de derde tot de tiende strofe toe. Een mooi lied om in beurtzang of in twee groepen te zingen. In dit verband wijs ik nog op gez. 352 „Adoro te devote” (U, verborgen Christus, bid ik eerbiedig aan) wat een hymne is van Thomas van Aquino, bewerkt door A. C. Schuurman.

De melodie past goed bij de tekst en klinkt erg devoot.

Dat werd door de aanwezigen in de Oude Kerk ook zo aangevoeld.

Mogelijkheden

In het voorgaande heb ik u duidelijk willen maken welke mogelijkheden er op kerkmuzikaal terrein liggen in het licht van Liedboekdag '85. Ik heb niet naar volledigheid gestreefd, wat deze dag betreft, want er zou ook nog ingegaan kunnen worden op de gezangen die uit de r.k.-bundel genomen waren. Dit leek mij echter niet zo nuttig, omdat deze bundel onder ons waarschijnlijk niet bekend is.

Er zijn in dit artikel genoeg mogelijkheden aangedragen om ermee aan de slag te kunnen.

Door het vinden van nieuwe vormen voor onze eredienst, kunnen wij God op nieuwe wijzen loven en prijzen.

Kerknieuws

Adreswijziging

Het adres van theologie-student F. Gerkema te Zwolle luidt ingaande 1 augustus: Esdoornstr. 5a, 8021 WB Zwolle. Tel. 038-543266. Zie pagina 19, 3e regel van boven Informatieboekje '85.

Ned. Geref. Kerk van Loosdrecht

Drs W. Janse van Katwijk aan Zee heeft het op hem uitgebrachte beroep door de kerk van Loosdrecht aanvaard.

Ned. Geref. Kerk van Bilthoven

Ds C. van Leeuwen hoopt op 17 augustus a.s. zijn 65e verjaardag te vieren.

„Hij geeft de moede kracht . . .”
Jesaja 40 : 29

Na een slopende ziekte van enkele maanden mocht door Gods genade de eeuwige rust binnengaan mijn innig geliefde man, onze altijd zorgende vader en grootvader

BASTIAAN MATTHIJS VAN HOUWELINGEN

29 april 1916

20 juli 1985

Wij zijn dankbaar voor alles wat hij ons gaf, maar diep bedroefd dat we nu afscheid moesten nemen.

M. J. van Houwelingen-Nederveen
Riet en Joop van 't Zand
Rita en Peter Schuurman
Arie en Louise van Houwelingen
Fijke en Job van der Wiel
Jannie en Theo Mulder
Joke en Arie Leen Kroon
Jan en Helene Marie van Houwelingen
Bas en Adri van Houwelingen
Heleen van Houwelingen
en kleinkinderen.

Venusstraat 131
3371 TP Hardinxveld-Giessendam

De bergafenis heeft 24 juli plaats gehad.

Administratie

Administratie-adres:
Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

~~~~~

Uw macht is groot,
uw trouw zal nooit vergaan.
Psalm 93 : 4 ber.

Uit Gods hand ontvingen wij
met vreugde

Janneke Christine

Henk Zuidhof
Toos Zuidhof-Janse
Bert

20 juli 1985
Mecklenburgstraat 36
3621 GP Breukelen
Tel. 03462-62542

~~~~~

1945 25 juli 1985
Ps. 73 : 23 (St.Vert.)

Met dank aan de Here, hebben wij
herdacht, dat onze ouders en groot-
ouders

G. VOS
en

J. H. VOS-BELKSMA

40 jaar getrouwd zijn.

Hoofddorp:
Erik en Ellen
Almere:
Hans en Anneke
Den Helder:
Hilke en Roel
Apeldoorn:
Ineke en Henri
en kleinkinderen.

Jozef Israëlsplein 12
2102 AL Heemstede

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

KORTE VERKLARING VAN DE HEILIGE SCHRIFT IN NIEUWE UITVOERING

VAN BIJNA f 2000,- DAALT DE PRIJS TOT f 995,-
VOOR DE COMPLETE SET

De serie is in dertien banden uitgegeven (voorheen in 62 delen; de oude editie blijft voorlopig nog leverbaar; wilt u de serie aanvullen, neemt u dan even contact met ons op).

VERSCHENEN!

Medewerkers Oude Testament:

Dr. G.Ch. Aalders, dr. W.H. Gispen, dr. A. Noordtzi,
dr. J. Ridderbos, dr. C.J. Gosliga, dr. C. van Gelderen,
dr. J.H. Kroeze en dr. Nic.H. Ridderbos.

Medewerkers Nieuwe Testament:

Dr. H.N. Ridderbos, dr. J.A.C. van Leeuwen, dr. S. Greij-
danus, dr. C. Bouma, dr. F.W. Grosheide en dr. D. Jacobs.

Wat is de opzet van dit werk?

Ieder deel begint met een inleiding op het te verklaren Bijbelboek. Deze inleidingen bevatten materiaal van belang. Interessante vragen over ontstaan, auteur, historische achtergrond, taaleigen, enz. van elk Bijbelboek worden duidelijk behandeld.

Zo leert men elk Bijbelboek te zien in het licht van zijn ontstaan, waarbij veel aandacht wordt besteed aan de persoon en het geloofsleven van de auteur en aan de tijd waarin hij leefde.

Op deze inleiding volgt dan de behandeling van het Bijbelboek van vers tot vers. De tekst van deze opnieuw uit de grondtekst vertaalde Bijbelboeken wordt in gedeelten (perikopen) weergegeven, terwijl de verklaring en de toelichting er direct op volgen.

Op deze manier is de korte verklaring bijzonder makkelijk hanteerbaar voor regelmatig gebruik.

Nieuwe uitvoering:

Kleur van de gebonden delen: donkerrood – formaat, lettertype en spelling zijn gelijk aan de voorgaande uitvoering – breedte van de serie: ca. 60 cm – aantal bladzijden per deel: ca. 1250 blz.

Een keus uit de meer dan 5.000 zeer gunstige recensies:

De Vriend van Oud en Jong: „Deze 'Korte Verklaring' acht ik van betekenisvolle waarde.”

De Wekker: „...zal ieder dankbaar grijpen naar deze Korte Verklaring. Zij mag op geen studeerkamer ontbreken en zij kan zelfs in de huiskamer haar dienst bij het lezen van de Heilige Schrift ons bieden.”

De Reformatie: „Een reeks, die wij als geheel van harte aanbevelen. De reeks is prachtig vlot, en gauw na te slaan.”

Dit onmisbare standaardwerk is van belang voor:

- persoonlijk Bijbelonderzoek;
- het gezin;
- de Bijbelkring;
- jeugd-, mannen- en vrouwenvereniging;
- de studeerkamer;
- het godsdienstonderwijs.

ALS EXTRA TEGEMOETKOMING STELLEN WE U VOOR GEBRUIK TE MAKEN VAN EEN AANTREKKE- LIJKE BETALINGSREGELING:

Mogelijkheid 1: Na ontvangst f 245,- + 5 x f 150,-; of:
Mogelijkheid 2: 20 maandelijkse termijnen van f 50,-.

ALS U NU INTEKENT KRIJGT U DE COMPLETE KORTE VERKLARING DIRECT THUISBEZORGD.

Ook bij betaling in termijnen krijgt u toch het werk ineens uitgeleverd.

BESTELBON

JA, ik bestel hierbij één stel van de Korte Verklaring (13 geb. delen).

Ik betaal in termijnen/direct*)

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Giro/bankrekeningnummer:

Telef.:

*) s.v.p. aangeven wat u wenst.

Op.

VUL VANDAAG DE BESTELBON IN,
opdat u deze beproefde commentaar op
alle bijbelboeken in uw bezit krijgt.

(Zonder postzegel – in open envelop –
zenden aan:

Boekhandel T. WEVER b.v.,
Antwoordnummer 5,
88800 VB Franeker)

T.WEVER BV FRANEKER

Postbus 59 / 8800 AB FRANEKER

Tel. 05170-3147, tst. 16/18/19

Verzamelaar koopt ansichtkaarten

(zwart/wit) f 1,- per stuk.

D. van Kammen, Stationsweg 239
9201 GN Drachten, tel. 05120-19873.

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur
ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor
verschijning van dit blad!

TE KOOP

op kleine bosrijke camping in de
omgeving van Arnhem

EEN LUXE HOUTEN STACARAVAN

laag stageld
terrein gehele jaar geopend
te bevr. tel. 085-333207 of 085-433985